

ТЕМА: Поняття про екологічне мислення. Необхідність міжнародної взаємодії у справі охорони довкілля.

Екологічне мислення

Отже, без усебічних знань з екології взаємодія людини з природними екосистемами може ставати причиною справжніх екологічних катастроф. Результатом цього є винищення живих організмів, порушення взаємозв'язків між компонентами в екосистемах та загроза для здоров'я і життя людей.

Для врахування законів екології людині в сучасному світі слід розвивати своє екологічне мислення. *Екологічне мислення* — це розгляд явищ і подій та прийняття рішень з урахуванням взаємодій людини і людства з природним середовищем на основі різноманітних і глибоких знань про навколишнє середовище та відповідального ставлення до природи і здоров'я людини.

Екологічне мислення дозволяє розуміти, що всі організми та процеси на нашій планеті пов'язані між собою. Відповідно, стає зрозумілою потреба в міжнародній співпраці для вирішення екологічних проблем, бо поодиноці це зробити неможливо.

Екологічне мислення потрібне для критичного сприйняття інформації. Воно дозволяє робити правильні висновки і приймати адекватні рішення. Це спонукає людину зберігати як свої життя і здоров'я, так і життя та здоров'я інших людей.

Практичне застосування екологічного мислення

Сучасні засоби масової інформації подають велику кількість відомостей, зокрема й тих, що пов'язані з екологічною проблематикою. Але така інформація часто спрямована на досягнення певної мети — політичної або економічної. Адже таким чином можна впливати на прийняття рішень споживача. Екологічне мислення дозволяє критично сприймати інформацію та приймати правильні рішення.

Гарним прикладом можливості застосування екологічного мислення є аналіз різноманітних міфів, які поширюються через телебачення та в мережі Інтернет. Наприклад, досить часто можна почути, що людина здатна знищити все живе на Землі. Так точка зору ніяк не узгоджується з реальністю. Навіть за найгірших умов ядерної війни на планеті залишаться екосистеми, які здатні тривалий час існувати відносно самостійно. Це екосистеми великих печер, підводні екосистеми, утворені навколо «чорних паліїв», продуцентами яких є хемоавтотрофи, екосистеми підземних вод тощо. Усі вони мають досить високий шанс на виживання за найгірших умов.

А от екосистеми, які є комфортними для проживання людства, сама людина може знищити досить легко. Тому більш коректно казати, що людина може знищити людство загалом та умови для свого існування на Землі зокрема.

Не менш популярним міфом є твердження про те, що все природного походження — це добре. Насправді в природі виробляється велика кількість небезпечних для здоров'я і життя людини продуктів (токсини бактерій і грибів, алкалоїди рослин,

продукти розпаду мертвої органіки тощо). Тому і до природних продуктів та матеріалів слід ставитися обережно.

Свого часу відсутність екологічного мислення стала причиною виникнення великої кількості проблем під час будови Дніпровського каскаду електростанцій. Побудовані греблі перекрили русло Дніпра, сховали дніпровські пороги і забезпечили електричною енергією багато металургійних підприємств (мал. 43.3). Але наслідком цього стало затоплення великих площ із родючими ґрунтами, потреба в переселенні великої кількості населених пунктів, утруднення процесів самоочищення Дніпра і перепони для нересту риб у верхів'ях ріки. Можливо, інші варіанти побудови гідроелектростанцій на Дніпрі заподіяли б менше шкоди місцевим екосистемам.

Мал. 43.3. Гребля Дніпровської гідроелектростанції

Але і виправлення такого роду помилок потребує застосування екологічного мислення. Бо бездумність у цьому разі може завдати великої шкоди. Так, якщо зараз одночасно ліквідувати всі греблі електростанцій, нічого доброго для місцевих екосистем не відбудеться. Місцеві екосистеми вже давно адаптувалися до існуючого рівня ґрунтових вод. Після знищення гребель цей рівень суттєво впаде. Результатом буде масове всихання лісових масивів по всьому басейну Дніпра, бо дерева просто не встигнуть перебудувати свою кореневу систему під нове розташування водних горизонтів. Відповідно, постраждають і лісові тварини, а екологічна катастрофа матиме великі масштаби.

Класичним прикладом реалізації екологічного мислення стало розуміння ролі холодильників у виникненні проблеми озонового шару атмосфери. Використання фреону як теплоносія виявилось дуже зручним технологічним рішенням. Але після закінчення експлуатації холодильників фреон потрапляв в атмосферу і руйнував озоновий шар. А це створювало пряму загрозу для здоров'я населення всіх країн. Вихід вдалося знайти шляхом заміни фреону іншими теплоносіями.

Необхідність міжнародної взаємодії у справі охорони довкілля.

Правова діяльність міжнародного співтовариства у сфері охорони навколишнього середовища на сучасному етапі здійснюється в рамках Програми ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП).

Ця програма була ухвалена в грудні 1972 р. на 27 сесії Генеральної асамблеї ООН. Відповідно до неї під егідою ООН засновані Рада керуючих Програмою, Фонд навколишнього середовища, Рада з координації природоохоронної діяльності організацій ООН.

Програма включає розділи:– "Населені пункти і життєве середовище";– "Здоров'я людини і чистота навколишнього середовища";– "Сухопутні екосистеми й управління ними";– "Навколишнє середовище і його розвиток";– "Океани";– "Міжнародне природоохоронне право";– "Енергія";– "Стихійні лиха";– "Підготовка кадрів у сфері охорони навколишнього середовища".

Програма ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП) 1962 р. є документом глобального (універсального) значення. На розвиток цієї Програми ухвалена значна кількість міжнародних актів, у числі яких понад 200 багатосторонніх.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ

Міжнародне співробітництво України в екологічній сфері визначається Основними напрямами державної екологічної політики, а також міжнародними та міждержавними договорами та угодами.

Розв'язання сучасних екологічних проблем в Україні можливе лише в умовах широкого й активного міжнародного співробітництва всіх країн у цій сфері. Це зумовлено насамперед такими обставинами:– глобальним характером екологічних проблем;– транскордонним характером забруднення навколишнього середовища;– міжнародними зобов'язаннями України щодо охорони навколишнього природного середовища;– необхідністю міжнародного обміну досвідом і технологіями, можливістю залучення іноземних інвестицій.

Україна є учасником понад 20 міжнародних конвенцій та двосторонніх угод, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища. Міжнародні зобов'язання України щодо навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки впливають з положень вже ратифікованих а також тих, що знаходяться в стадії розгляду конвенцій та угод.

Виконання Україною зобов'язань, що впливають із зазначених багатосторонніх угод, потребує приведення внутрішнього законодавства у відповідність з нормами міжнародного права й урахування існуючої міжнародної практики під час розроблення нових законодавчих актів.

Поряд з виконанням зобов'язань України, що впливають із багатосторонніх договорів у галузі охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки, в перспективі має важливе значення подальше розширення міжнародного співробітництва за такими напрямами:

– співробітництво з міжнародними організаціями системи ООН у галузі охорони навколишнього природного середовища, серед яких можна назвати:1) ЮНЕП –

програму ООН щодо навколишнього середовища;2) ЄЕК ООН – Європейську Економічну комісію ООН;3) ПРООН – Програму розвитку ООН;4) МАГАТЕ – Міжнародне агентство з атомної енергетики ООН;5) ФАО – Організацію з продовольства й сільського господарства;6) Центр ООН по населених пунктах;7) Комісію сталого розвитку;8) Глобальний екологічний фонд та ін.;

– участь у регіональних природоохоронних заходах (Чорне море, Дунай, Карпати, Донбас та ін.);– участь у міжнародних програмах ліквідації наслідків Чорнобильської аварії (проблеми відходів, перенесення забруднень повітряними і водними потоками та ін.).

Беручи участь у міжнародному співробітництві, Україна отримує допомогу в галузі охорони навколишнього природного середовища від міжнародного співтовариства.

Необхідно зазначити, що кількість фінансових ресурсів, які виділяються в Україні на охорону навколишнього середовища, відрізняє її від багатьох розвинених держав і, навіть, від деяких країн Центральної та Східної Європи. Це пов'язано з пізнім усвідомленням необхідності та вигідності інвестицій в охорону навколишнього середовища.

Втім, саме це дає змогу Україні розраховувати на міжнародне співробітництво і можливість отримання фінансової допомоги. Інтерес може становити доступ до ринку з метою залучення екологічно чистих технологій та обладнання для захисту навколишнього природного середовища України.

Інтеграція незалежної України у світове співтовариство уможливила безпосередньо міжнародну економічну, технічну та експертну допомогу. Головними її напрямками є:– гранти (безоплатна допомога) та в майбутньому можливі кредити Програми розвитку ООН, Програми охорони навколишнього природного середовища. Перші гранти було спрямовано на збереження біорізноманіття (дельта Дунаю та Східні Карпати), а також регіонально важливий проект – захист Чорного моря від забруднення;– допомога ЄС в рамках технічної допомоги країнам СНД (TACIS), хоча проблеми охорони навколишнього природного середовища не належать до пріоритетних програм TACIS;– міжнародна допомога окремих розвинених країн (США, Канади, Нідерландів, Німеччини, Данії, Великої Британії) як у рамках багатосторонніх програм, так і на підставі двосторонніх угод.

Міжнародна допомога насамперед повинна використовуватися згідно з внутрішніми регіональними пріоритетами для розв'язання проблем Дніпра та інших річок України, проблем якості питної води, проблем Донецько-придніпровського регіону, Полісся, Чорного та Азовського морів, ліквідації наслідків Чорнобильської аварії тощо.